

SAN'AT TA'LIMIDA TALABALARNING USTOZ-SHOGIRD AN'ANALARI ASOSIDA "AKME-SHAXS" KOMPONENTLARINI RIVOJLANTIRISH

A.Sattarov

asattarov79@gmail.com

O'zDSMI Farg'ona mintaqaviy filiali

Annotatsiya: Maqolada san'at ta'limida talabalarning ustoz-shogird an'analari asosida akme-shaxsning yangi avlodini shakllantirish jarayoni ko'rib chiqiladi. Ushbu dolzarb muammolarni hal qilishda tavsiyalar beriladi va zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida akme-shaxsning rivojlanishi uchun zarur choralar tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: akme-shaxs, akmeologiya, akmeogramma, ta'lim resurslari, motivatsiya, ustoz-shogird, o'zini anglash, ijodiy salohiyat, shaxsiy va kasbiy o'sish

DEVELOPMENT OF "ACME-PERSONALITY" COMPONENTS OF STUDENTS IN ART EDUCATION ON THE BASIS OF THE TEACHER-PUBLIC TRADITIONS

A.Sattarov

asattarov79@gmail.com

Fergana regional branch UzSIAC

Abstract: This article explores the process of forming a new generation of "akme-persons" in art education based on the mentor-student traditions. It addresses pressing issues and provides recommendations for solving them, suggesting necessary measures for the development of akme-persons based on modern pedagogical approaches.

Keywords: akme-person, akmeology, akmeogram, educational resources, motivation, mentor-student, self-awareness, creative potential, personal and professional growth

Kirish

Bugungi kunda Yangi O'zbekistonning iqtisodiy-ijtimoiy rivojlantirishida puxta o'ylangan, ilmiy asoslangan holda inson kapitalining tabiiy qobiliyati, bilimi, malakasi, kasb-hunarga layoqati va say-harakatlaridan oqilona foydalanish uchun qulay zamin yaratish, shuningdek, mustaqil O'zbekistonning ravnaq topishida ularning ehtiyojlari, ijtimoiy manfaatlari, hayotiy istiqbollari belgilab olish va ro'yobga chiqarish muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir sohaning jadal rivojlanishi uchun albatta har tomonlama malakali, yetuk, qadriyatlarni e'zozlaydigan, vatanparvarligi jo'shib turadigan kadrlarga ehtiyoj har doim bo'lgan. San'at va madaniyat sohasi uchun ham yuqoridagi

kabi kadrlarning o'zni beqiyosdir. Hozirda tayyorlayotgan kadrlarimiz ushbu talablarga javob beryaptimi, talabga javob bermayotgan bo'lsa, buni ilmiy asoslangan holda tizimli ravishda chuqur tahlil qilinmoqdami degan savollar paydo bo'lmoqda. Ushbu muammolarni hal qilish uchun kelgusida nima ishlar qilish zarur, san'at va madaniyat sohasidagi dolzarb muammolarni hal eta oladigan, uni rivojlantira oladigan kadrlarni tayyorlashda san'at ta'limida qaysi jihatlarga e'tibor berish zarurligi bo'yicha ushbu maqola orqali tavsiyalar berib o'tamiz.

Asosiy qism

San'at va madaniyat sohasida faoliyat ko'rsatayotgan barcha san'atkorlar jamiyat oldida fuqarolarga nisbatan ko'p jihatdan vazifalari va burchlari ko'proq bo'ladi. Chunki ularning ijodini, shaxsiy hayotini, xulq-atvorini, yurish-turishini va boshqa jihatlarini doimo kuzatuvda, e'tiborda bo'ladi. Bir mashhur san'atkor ijodiy asari bilan millionlab fuqarolarga ma'naviy ozuqa berib, yaxshilikka chorlaydi. Bunga hayotda ko'plab misollarni keltirish mumkin.

San'at sohasida kadrlar tayyorlash va ta'lim berish hususiyatlarida o'ziga xoslik mavjud. Shuning uchun ushbu sohada bo'lajak san'atkor talabalarni "ustoz-shogird" an'analari asosida "akme-shaxs" sifatida kadrlar tayyorlash muhim hisoblanadi. "Akme" tushunchasi shaxsning intellektual, ijodiy va axloqiy yetuklikka erishgan eng yuqori darajasini anglatadi [1]. "Akmeshaxs" darajasiga erishish uchun ta'lim sohasida bir qator muammolarni hal etish va tegishli strategiyalarni amalga oshirish lozim bo'ladi.

O'rganishlar davomida san'at sohasida ta'lim sifatiga bir qator omillar salbiy ta'sirini o'tkazmoqda. Jumladan, o'qituvchilar malakasi va darslarning sifati yetarlicha emasligi, ta'lim muassasalarida zamonaviy jihozlarning yetishmasligi, talabalar orasida ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarining pastligi, har bir talabaga individual yondashish imkoniyatining cheklanganligi, talabalar va o'qituvchilar o'rtasida samarali muloqotning yetishmasligi, o'qitilayotgan bilimlarning amaliyotda qo'llanilish darajasi pastligi, talabalar va o'qituvchilarning motivatsiyasining pastligi, talabalar orasida madaniy va ma'naviy qadriyatlarining yetishmasligi, xalqaro ta'lim standartlari va tajribalaridan yetarlicha foydalanmaslik, talabalar va o'qituvchilarning o'z ustida ishlashga bo'lgan qiziqishi yetarli darajada emasligi kabi bir qator salbiy omillar mavjud [2].

San'at ta'limida darslarning sifatli o'tilishini ta'minlash uchun ustoz tomonidan talabani xarakterini mukammal o'rganish zarur. Talabani kunlik ta'lim olishiga hayotiy omillar ta'siri (oilaviy holatlari, do'stlar davrasidagi muloqotlar va boshqalar)ni e'tiborga olish, shunday holatlarda ustoz darsning metodini tanlash zarur. Talabani auditoriya jalb etish, vazifalarni so'rash, bajargan bo'lsa baholash, bajarmagan bo'lsa nima uchun bajarmaganligini so'rab, to'g'ri amaliy yordam ko'rsatish lozim. Dars jarayoni yangi o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha bilimlar

berilib, o'tilgan mavzu bo'yicha savol-javoblar o'tkazilib, talabani baholash lozim bo'ladi [3].

Demak, san'at ta'limida sifatli ta'limni ta'minlash orqali talabalarda akme-shaxs jihatlarini rivojlantirish uchun quyidagi muammolarni hal etish lozim:

1. Ustozlarning malakasini oshirish: Ustozlar uchun muntazam ravishda seminarlar, master-klasslar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va san'at ta'limidagi yangi tendensiyalarni o'rgatish [4].

2. Individual yondashuvni kuchaytirish: Har bir talabani qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda individual o'quv rejalari va dasturlarini ishlab chiqish. Har bir talaba uchun alohida maqsad va vazifalar belgilash [5].

3. Ta'lim resurslarini yaxshilash: Zamonaviy texnologiyalar va jihozlarni ta'lim jarayoniga jalb etish. San'at sohasi uchun zarur bo'lgan moddiy-texnik jihozlar bilan yetarli darajada ta'minlash uchun davlat va xususiy sektor bilan hamkorlikni rivojlantirish [6].

4. Motivatsiyani oshirish: Talabalarni rag'batlantirish uchun turli tanlovlar, ko'rgazmalar va konsertlarni tashkil etish. Talabalarning muvaffaqiyatlarini e'tirof etish va ularga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish [7].

5. Madaniy va ijtimoiy to'siqlarni bartaraf etish: San'atning ahamiyatini targ'ib qilish va jamiyatdagi salbiy stereotiplarni kamaytirish uchun ommaviy axborot vositalari va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlik qilish. Shuningdek, san'at ta'limini xalqimizning boy madaniy merosi bilan bog'lash, milliy qadriyatlarni tarbiyalash orqali bu to'siqlarni yanada samarali bartaraf etish mumkin. Milliy san'at festivallari va ko'rgazmalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish ham bu borada katta ahamiyatga ega bo'ladi [8].

6. Ijodiy loyihalar va topshiriqlar: Talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun murakkab va qiziqarli loyihalar va topshiriqlar berish. Bu loyihalar real hayotdagi san'at muammolariga qaratilgan bo'lishi va talabalarga o'z asarlarini mustaqil ravishda yaratish imkonini berishi kerak. Masalan, talabalarga madaniy merosni saqlash yoki zamonaviy san'at texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha loyihalar tayyorlash topshirilishi mumkin [9].

7. Mashhur san'atkorlar bilan uchrashuvlar: Talabalarga mashhur san'atkorlar bilan uchrashuvlar, suhbatlar va mahorat darslarini tashkil etish. Bu ular uchun ilhom manbai bo'lib, ijodiy o'sishni rag'batlantiradi va san'at sohasida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi [10].

8. Mustaqil loyihalar va tadqiqotlar: Talabalarni mustaqil loyiha va tadqiqotlar orqali o'z qobiliyatlarini sinashga undash. Bu ularning analitik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi, o'zlari uchun yangi san'at yechimlarini ishlab chiqishga imkon yaratadi [11].

9. Mentorlik va rivojlanish rejaları: Har bir talabaga individual rivojlanish rejasi tuzish va ularni o'z maqsadlariga erishish uchun ustozlar bilan yaqindan ishlashga rag'batlantirish. Bu jarayonda ustozlarning mentorlik qilishlari, talabalarni yo'naltirishlari va ularning rivojlanishiga ko'maklashishlari muhim ahamiyatga ega [12].

10. Qaror qabul qilish va mas'uliyatni yuklash: Talabalarni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish va ularga mas'uliyat yuklash. Bu ularning o'ziga ishonchini oshiradi va liderlik qobiliyatlarini rivojlantiradi. Talabalarni san'at loyihalarini boshqarishga va ijodiy qarorlar qabul qilishga jalb qilish, ularga mustaqil ishlar bajarishga imkon yaratadi [13].

Xulosa

San'at ta'limida ustoz-shogird an'analari asosida akme-shaxslarni rivojlantirish O'zbekistonning madaniy va san'at sohasidagi rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Akme-shaxs, ya'ni intellektual, ijodiy va axloqiy yetuklikka erishgan shaxs sifatida, san'at ta'limi jarayonida shakllanishi, bu sohadagi yuksak sifatli kadrlarni tayyorlashda asosiy rol o'ynaydi. Maqolada ta'kidlangan muammolarni hal qilish va tavsiyalarni amalga oshirish orqali talabalarda akme-shaxs jihatlarini rivojlantirish mumkin.

San'at ta'limida sifatli ta'limni ta'minlash, ustozlarning malakasini oshirish, talabalarga individual yondashuvni kuchaytirish, zamonaviy ta'lim resurslarini tatbiq etish, talabalar va ustozlarning motivatsiyasini oshirish, madaniy to'siqlarni bartaraf etish va ijodiy loyihalar orqali talabalarning salohiyatini yuzaga chiqarish mumkin bo'ladi. Ushbu chora-tadbirlar san'at ta'limi jarayonini yanada takomillashtiradi va talabalarning ijodiy va intellektual salohiyatini maksimal darajada oshirishga xizmat qiladi. Natijada, san'at ta'limi orqali yangi avlod san'atkorlari yetishib chiqadi, ularning milliy va umuminsoniy qadriyatlarini e'zozlashlari, shuningdek, zamonaviy san'atni rivojlantirishda o'z hissasini qo'shishlari ta'minlanadi. San'at ta'limining ustoz-shogird an'analari bilan uyg'unligi, kelajak avlodning san'at sohasida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishida va O'zbekiston madaniyatining dunyo miqyosida yanada yuksalishida muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yevdokimov, A.A. (2005). "Akmeologiya: teoretik asoslar va amaliyot". Moskva: Akademiya.
2. Shukurov, S. (2020). "San'at ta'limida innovatsion yondashuvlar". Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi nashriyoti.
3. Juraev, B. (2018). "San'at ta'limi va pedagogik texnologiyalar". Samarkand: Universitet nashriyoti.
4. Mirmuhammedov, R. (2019). "Pedagogik texnologiyalar va metodologiyalar". Toshkent: O'zbekiston ta'lim nashriyoti.

5. Usmonova, G. (2021). "Individual yondashuv va ta'lim metodikasi". Tashkent: O'zbekiston pedagogika instituti.
6. Ruziev, A. (2022). "Zamonaviy ta'lim resurslari va ularning samaradorligi". Tashkent: Innovatsion ta'lim nashriyoti.
7. Karimov, K. (2020). "Motivatsiya va ta'lim: nazariya va amaliyot". Tashkent: O'zbekiston pedagogika akademiyasi.
8. Khamraev, I. (2021). "Madaniy to'siqlar va ularni bartaraf etish yo'llari". Samarkand: Madaniyat va san'at nashriyoti.
9. Shamsiev, D. (2023). "Ijodiy loyihalar va talabalarning salohiyati". Tashkent: Yangi avlod nashriyoti.
10. Sultonov, M. (2022). "Mashhur san'atkorlar bilan ishlashning ahamiyati". Tashkent: San'at va madaniyat nashriyoti.
11. Tursunov, B. (2021). "Mustaqil tadqiqotlar va san'at tajribasi". Tashkent: Ijtimoiy fanlar nashriyoti.
12. Nazarov, E. (2020). "Mentorlik va rivojlanish rejalarining samaradorligi". Tashkent: Akademik nashriyot.
13. Xo'jamberdiev, Z. (2019). "Qaror qabul qilish va mas'uliyat: tajriba va nazariya". Tashkent: O'zbekiston ilmiy-texnik nashriyoti.